

GUMA, KURIAŲ MĖGAI PRIEŠ 25 METUS, GRĮŽO Į MADA

Rašė Liucija Adomaitė

Likus kelioms dienoms iki „Tvin Pyksas: sugrįžimas“ internetui ėmė spengti ausyse. Davido Lyncho burtazodis „tai vėl vyksta“ panardino žiūrovus į nepažintą laiko vakuumą, kuris peržengęs 25 metų simboliką, įleido siurrealias šaknis į mūsų supratimą apie tai, ką apskritai laikome sugrįžimu televizijoje.

22 „Kobra 11“ sezonų ir panašaus skaičiaus „Komisaro Rekso“ reinkarnacijų užaugintai kartai sugrįžimas tebuvo tęsinio pradžios pabaigos tęsinys. Kartą, kuri gremėzdžišką *teliką* iškeitė į kompiuterį, o asketišką, tarsi daktaro išrašytus savaitinius serialų seansus – į bemieges *binge* peržiūrų naktis, puikiai žino, kad per pusvalandį *netflixo* galima nušokti šviesmetį į priekį. „Play“ ir „replay“ tėra vintažinės simuliacijos, sukurtos tam, kad nesijaustume tokie lėkšti televizijos serialus madingai vadindami šou.

„Tvin Pyksas: sugrįžimas“ yra toliausiai nuo komfortiško sugrįžimo idėjos, prie kurios esame pratę. Iki šiol tikėjome, kad net jei po 30 metų į eterį grįžtų „Dosono įlanka“, kardinalus pokytis būtų Dosono iškyšuliu tapusi įlanka, nes „pasaulis aplink keičiasi kartu su mumis“. Originalią ekscentriško miestelio melodramą D.Lynchas tiesiog nurengė. Senojo serialo gerbėjams rasti kelių namo į Tvin Pyksą gali tapti netikėtai sudėtinga užduotimi. O jei jų ten niekas nelaukia? Čia nėra vyšnių pyrago, nesibaigiančių litrų filtruotos *damn good*

kavos ar kiaurų cukrinių spurgų. Legenda, kurią žinome beveik mintinai, pasakoja apie šoko bangą, kurią sukėlė Loros Palmer mirtis. Prieš 25 metus ji nuvilnijo per Tvin Pykso miestelį, mišką ir jo apylinkes, giliai apnuogindama serialo erdvę, kurioje visi, net nežmogiški, elementai įgavo mirtingųjų jautrumą ir empatiją Lauros tragedijai. Imu galvoti, kad senasis „Tvin Pyksas“ iš tiesų yra istorija apie žmones ir jų žmogiškumą, apie tai, koks tamsus juodžemis yra ne kažkur toli, o čia pat, po kojomis.

„Tvin Pyksas: sugrįžimas“ sukasi aplink antgamtinio prado šaknį. Toji šaknis kalba apie kosminį fenomeną, onnipotentinę erdvę, išeinančią už Tvin Pykso miestelio ribų ir už amerikietiškos simptomatikos, kurioje vyriausiajam šerifui privalu nuryti penkias spurgas nekramčius. „Tvin Pyksas: sugrįžimas“ peržengė prieš 25 metus ▶

„Scanpix“ nuotr.

įsigalėjusios *tvinpyksiško* simbolizmo teorijos ribas. Iškreiptoje Tvin Pykso perspektyvoje atsiranda Niujorko dangoraižiai, Las Vegaso lošimų automatai, zigzagiškesnė nei įprastai Juodoji ložė, išsiskaidžiusi per besidauginančių erdvių labirintą, du seržantai Kuperiai, kurių vienas išlenda pro kištukinį lizdą, o kitas, labiau įdegęs ano *doppelgängeris* lyg niekur nieko išvemias savo degančius vidurius.

Čia reikėtų stabtelėti galvojant apie pirmųjų serijų dar nemačiusius skaitytojus. Galima sakyti, kad šįkart D.Lynch asqmoningai atsisako originaliose „Tvin Pykso“ serijose išvystytos kelionės į vidų idėjos (režisierius ir pats aktyviai praktikuoja meditaciją). Pagal „Tvin Pykso“ paradigmą anksčiau ar vėliau susitiksi veidrodinį savo sielos atspindį. Viena iš tokių atspindžių slepiasi dantis griežiantis žmogysta vardu Bobas.

„Tvin Pyksas: sugrįžimas“ priešingai – mūsų žvilgsnis sulaukomas įbestas į išorę, į mus supančią aplinką. Galbūt tai paaiškina, kodėl režisierius sukūrė tiek daug neatpažintų, keistų, nerimų

D.LYNCHO METODAS PRIMENA TĄ, KURĮ JIS MATĖ F.BACONO DARBUOSE IR KURIS LEIDO DAVIDUI ATNEŠTI VIZIJOS, SAPNO, SVAJONĖS TIESĄ Į HOLIVUDĄ

keliančių gyvybės formų. Juodojoje ložėje gyvena atskiro teksto vertas personažas – kalbantis medis, kurio efemeriška galva atrodo lyg ką tik neonu nupurkštos smegenys, o mistiškoje juodoje dėžėje pasirodžiusi dar mistiškesnė būtybė daro kraupų nusikaltimą, kurio įrankis yra ji pati. Sunku suvokti ir kaip Kuperis tarsi meteoritas krinta per kosminį kontinuumą, savo kūnu danguje skrosdamas laiką ir erdvę. Juk kiekvienas iš mūsų esame kritę sapne, kol pabudome. Tampa akivaizdu, kad centrinė naujojo Tvin Pykso gravitacinė jėga yra ne introspektyvus žvilgsnis į savo sielą, o bekompromisė kūrybinė išraiška.

Kitus ne ką mažiau svarbius D.Lyncho meninius įgūdžius dažnai užgožia jo aukštas kinematografinis pulsas. Bet šį kartą juse būtina ieškoti užuominų. Ko gero, nedaug kam žinoma legendinio britų tapytojo Francio Bacono įtaka D.Lyncho kūrybai. F.Baconas savo darbuose subjektus vaizdavo taip, tarsi jie paskutinį kartą alsuotų gyvu grotesku, nevirškinta emocija. Kūnus menininkas neretai taip iškreipdavo, kad šie primindavo išsinėrusias iš odos figūras. F.Bacono garsiausias darbas „Rėkiantis Popiežius“ (angl. „Screaming Pope“), kuris buvo nupieštas studijuojant Diego Velázquezo popiežiaus portretą „Portrait Pope Innocent X“ (1650), netikėtai primena anksčiau minėtą į medį panašią kalbančių būtybę. Naujajame „Tvin Pykse“ jos vardas – Rankos Evoliucija (angl. Evolution of the Arm). Žmogaus, kūno ir visos žmonijos evoliuciją ir degeneracijos klausimus savo drobėse tyrinėjo ir F.Baconas. Tapytojas savo piešiniuose eksperimentuodavo su kūno dalių formomis, dažnai sumaišydamas žmogišką ir gyvūnišką kūną, įterpdamas išgalvotų elementų, atvaizduodamas juos judesyje ar keista poza. Šie darbai vadinosi studijomis, o jų tikslas buvo atskleisti objektyvią tiesą, ateinančią iš kūno analizės, stebėjimų ir detalių fiksavimo drobėje.

Knygos „Davidas Lyncho aistra“ (angl. „The Passion of David Lynch“) autorė Martha Nochimson D.Lyncho ir F.Bacono santykį pakomentavo taip: „Jaunasis Davidas svajojo nugyventi savo gyvenimą kaip tapytojas. Bet kai išmoko užpildyti drobę, išmoko ir tai, ką kai kurie laikytų visiškai su tapyba nesusijusiu dalyku. Dar būdamas jaunas jis suprato, kad svajoti priverčiantis pasakojimas gali mus nuvesti į tiesą ir atvesti vienas pas kitą. Tuo pat metu visiškai paradoksaliai Davidas instinktyviai jautė, kad pasakojimo logika meninę išraišką gali paversti tuščiais susitarimais ir iškelti milžinišką barjerą svajojančiam protui. Tam, kad panaudotų pasakojimą kaip paramą vizijai įgyvendinti, D.Lynch pasitelkia tapytojų, kurie jį įkvėpė, metodus ir, kiek tik įmanoma, atsi-

sako naratyvą varančios jėgos, kad galėtų filmą iš esmės kontroliuoti pats. F.Bacono valia prarasti valią atspindi D.Lyncho tvirtame apsisprendime (jo žodžiais sakant) „pasitraukti iš kelio dažams ir leisti jiems patiems kalbėti“. D.Lyncho metodas primena tą, kurį jis matė F.Bacono darbuose ir kuris leido Davidui atnešti vizijos, sapno, svajonės tiesą į Holivudą.

Susidaro įspūdis, kad D.Lynchui svarbu ne pati išraiška, bet jos grynumas. Tai paaiškintų, kodėl tokios abstrakčios būtybės „Tvin Pyksas: sugrįžimas“ turi neginčytiną autonomiją. Galbūt, kad pasiektų gryną meninę išraišką, režisierius tiek dėmesio skyrė individualiems istorijos fragmentams, *flashback*, užsifruotų dialogų nuotrupoms, scenoms, sulipdytoms tarsi etiudai, kuriuose vaizduojamasis laikas, pasakojimo logika ne visada sutampa.

„Tvin Pykso“ sėkmę iš dalies nulėmė tai, kad aktoriai ir visa kūrybinė komanda, kaip ir prieš 25 metus, taip ir dabar, dirbo kaip šeima. Aktorius Kyle'as MacLachlanas, vaidinantis agentą Deilą Kuperį, niekad neslėpė savo šilto, gilaus ryšio su režisieriumi. Po premjeros aktorius pasakojo: „Mes su Davidu esame draugai. Mes kalbėdavome apie „Tvin Pyksą“. Dažniausiai aš būdavau tas, kuris prašnekdavo apie tai. Kartais galvodavau, ar Davido galvoje sukdamo apskritai kokios mintys apie istoriją, apie sugrįžimą, ir labai ilgą laiką ten buvo tuščia. Tada jis man tiesiog paskambino ir pasakė, kad nori apie ką pasikalbėti. Buvau tikras, kad patekau į bėdą arba tai turi kažką bendra su „Tvin Pyksu“. Aktorius Jimas Belushi gyrė Davido, kaip režisieriaus, gebėjimą filmavimo aikštelėje sukurti ypatingą aplinką, kurioje aktoriai gali visiškai atsiskleisti: „Žinote, egzistuoja tokie kūrėjai... Romanas Polanskis, Woody Allenas, Davidas Lynchas. Turėjau garbės dirbti su jais visais ir pastebėjau, kad jie turi šį tą bendro. Jie sukuria aplinką, kurioje aktoriai gali leistis gilyn. Didžiausia palaima – tai būti įvertintam paties Davido.“ Pats D.Lynchas, paklaustas „Wired“ žurnalisto, kaip jam pavyko suburti net 40 aktorių iš „Tvin Pykso“ sudėties, tik trūktelejo pečiais: „Tai buvo labai paprasta ir gražu.“

„Tvin Pyksas“ tapo beveik gyvu mitu. Aplink serialą sklendo opinijos neliečiamumo šydas. Siekiame jį suprasti, bet suprantame tik tiek, kad teisingos interpretacijos čia tiesiog nėra. Jei norėtume jį kritikuoti, jaustumės esantys nemokšiški išdavikai. Jei dziugiškai platumė rankomis po kiekvieno patikusio epizodo, būtume apkaltinti paprasčiausiu nesubtilumu, panašiu į tą, kai nusileidus lėktuvui ima ploti keleiviai. Tikiu, kad „Tvin Pyksas“ apskritai suformavo klasikinę serialo žiūrovo etiką, nubrėžė reikiamo elgesio ir nuomonės reiškinio kontūrus. Kiekvienam iš mūsų jis leido pabūti truputį snobu. Tuo, kuris į kino salę nesineša spragėsių, koncertų nefilmuoja telefonu, o kasdieniuose pašnekesiuose cituoja serialo „Reklamos vilkai“ eilutes. Tuo kritiku, kuris naktį prieš užmigdamas galvoje sukioja visus tikimybiškai įmanomus variantus apie tai, kokį serialą žiūri pats D.Lynchas. Padėsiu. Viename interviu D.Lynchas prisitarė, kad jo favoritai yra „Bręstantis blogis“ ir „Reklamos vilkai“. „Bet vieninteliai dalykai, kuriuos žiūriu, dabar yra žinios ir „Velocity“ kanalas. Tai tokia laida apie mašinas“, – pridūrė jis. Saldžių sapnų.